

je, po sedanjih razmerah soditi, gotovo šla iz Špitaliča po dolini memo Motnika na Ločico, kakor sedanja cesta. Da bi bila kaka druga tovorna pot „iz Špitaliča čez hrib v savinjsko dolino vodila“, kakor gosp. Šumi meni, ni lahko misliti, ker „čez hrib“ se mora najbrže misliti „čez Kozjak“. V Gornjigrad na pr. je iz Kamnika za polovico krajša ona pot, koja drži iz Tesnic nad Kamnikom čez hribe memo Nove štifte proti Gorenjemu gradu, in ki je morala uže tudi ta čas biti, ker je znano, da so ljubljanski škofje memo Nove štifte jezdarili. Ako bi pa bili tehtni dokazi, da je res vodila kaka važnejša pot iz Špitaliča čez hrib v savinjsko dolino, potem bi bila pa tudi cela stvar drugačna in nazadnje bi bila ta pot znala celó čez Kozji hrbet voditi.

Da so Rimci še gotovo imeli pot iz Šutne, sedanjega Kamnika, skoz tubinjsko dolino na Štajarsko, si moramo misliti uže iz strategičnih ozirrov, in oni, ki so bili v tej zadevi mojstri, se gotovo niso zadovoljili z edino potjo po radomeljski dolini med tako važnimi mesti Emono, Celejo in Petovium-om, seosebno ker je bil tu skozi glavni prehod iz Italije v Norik in Panonijo. Tako je jako verjetno, da je na hribu Taboru blizo Špitaliča, kjer so še sedaj ostanki starega zidanja, moral nekdanj res tabor in vtrjen kraj biti. To pa gotovo še za rimskih časov, kajti, ako bi bil tabor iz časov turških bojev, bi bilo o njem gotovo več sporočil, še posebno zato, ker je bil ustav Špitalič postavljen davno pred turškimi boji. Za tega del bi bilo natančneje raziskovanje teh krajev za starinoslovca jako hvaležna naloga.

V dopisu „iz Motnika“ v 49. listu „Novic“ omenja g. Križnik nekega kamna pri Kropivškju. To mi daje povod, da omenim tukaj, da narod pripoveduje, da je na vrhu Kropivškovega hriba nekdanj stala cerkev, posvečena sv. trem krajem, od katere pa sedaj ni nobenega znamenja več. Mogoče res, da bi bila utegnila kdaj tam cerkev stati, a meni ni znano, da bi bilo o tem kje kaj zapisanega, kar bi bilo pričakovati, ako cerkev ni stala celó v prvi krščanski dobi. Kaj pa, ko bi bil utegnil kdaj tam stati pagansk tempelj, znabiti posvečen slovanskemu „Triglavu“, kar je nekoliko identično s „tremi kralji“? Da so v teh krajih bila slovanska, paganska svetišča, zato imamo tehtne dokaze. Morebiti bo omenjeni kamen v kaki zvezi z onim svetiščem, in morebiti se g. Križniku posreči, kaj več o tej stvari pozvedeti.

A. Piskar.

Književstvo slovansko.

* *Teoretično-praktično pevška šola* se zove ravnokar v 2. pomnoženem natisu na svetlo prišla lična knjižica, katero je zložil in založil g. Anton Foerster, učitelj petja na c. kr. srednjih šolah in vodja godbe v stolni cerkvi. Na 88 straneh razločno in jako lepo tiskane „Pevske šole“ nam gosp. pisatelj, kateri tudi kot skladatelj slovenskih napevov sluje na daleč okrog, podaje vseh za petje potrebnih nauk, pojasnjujoč jih s primernimi pevskimi znamenji. „Pevska šola“ se dobiva pri g. A. Foersterji v Ljubljani po 75 krajc. Kdor je želi po pošti pod križnim zavitkom dobiti, naj priloži 5 krajc. več. Toplo jo priporočamo vsacemu, ki se uči peti.

* *Poziv na subskripcijo.* L. W. Berezina knjiga: „Hrvatska, Slavonija, Dalmacija i vojaška Krajina“ v ruskem jeziku je tako izvrstno delo, da po zagotovilu „Obzora“ (glej 132. list lanskega leta) ga mu ne v hrvatskem, pa tudi v nobenem drugem jeziku ni para. Delo res zasluži ime „slave na-

roda hrvatskega“, kakor knjiga našega Valvazorja o Kranjski „Ehre des Herzogthums Krain“. Jako obširno delo, za katero je slavni Berezina, več časa v trojedni kraljevini bivajoč, s čuda neumornim trudom nabiral gradivo, popisuje navedene jugoslovanske dežele v zemljepisnem, zgodovinskem, statističnem, političnem, literarnem, gospodarskem in trgovskem, v obče kulturnem oziru tako temeljito, da se z enacim delom menda ne Nemci, ne Francozi in drugi narodi ponašati ne morejo. — Delo tolike vrednosti je napotilo našega za slovanstvo neutrudljivo delavnega gosp. dr. Jordana, zdaj vrednika „Reforme“, da je, podpiran od preblagega jugoslovanskega rodoljuba, sklenil, iz rusčine v nemški jezik prestaviti to velikansko delo, ako vsaj 300 subskribentov na-nj dobí. Nam so došle 3 v pokušnjo izdane pôle, ki nam kažejo, da bi res obžalovati bilo, ako ne bi krasno delo prišlo na svetlo. Zato toplo priporočamo rodoljubom posamesnim in znanstvenim zavodom, naj žrtvujejo 5 gold., ki jih bo stala ta knjiga. Gospod dr. Jordan ne zahteva prenumeracije (predplače), ampak le to, da, kdor želi knjigo, mu po poštni listnici (Correspondenz-Karte) naznani subskripcijo na Dunaj (Wien VI. Kaunitzgasse 2). Podpirajmo tudi mi Slovenci prevodnika, da pride velike hvale vredna knjiga na svetlo; vsaj smo v najbližji dotiki z našimi brati jugoslovanskimi.

Politične stvari.

Ustavoverci se čedalje bolj odkrivajo za nasprotnike ustave.

Čehoslovani vstopivši v državni zbor so izročili, kakor naši bralci vedó, Njeg. veličanstvu cesarju in ministerstvu spomenico, ki zahteva za slovanski narod ravnopravnost prav po besedah avstrijske ustave, ki jih §. 19. osnovnih drž. postav odločuje.

Misliti mora vsak pošten človek, da tisti ljudje, ki so si prideli ime „ustavovercev“, bodo po vse pritrtili omenjeni česki spomenici. Al kaj vidimo zdaj? Ona klika, ki 18 let slepari s svojim „ustavoverstvom“, se na vse kriplje upira ustavi! Spomenica česka je ogenj v streho tej koteriji. In zdaj nepoboljšljiva svojat celó Poljake hujska in kliče sebi na pomoč. Kjer tudi „Sl. Gosp.“ v svojem prvem letošnjem listu odkriva svetu lažljivo ustavoverstvo nemčurških naših nasprotnikov, naj nekoliko vrstic iz ovega lista našim bralcem objavimo v dokaz, da povsod, kjer biva Slovenec, je le en glas, da zahteve Čehov so pravične, skozi in skozi ustavne, in da to, kar oni zahtevajo, so tudi zahteve naroda slovenskega, ki ne bode miroval, dokler dobí, kar je njegovega in kar so mu dozdej oropali nemčurji.

Pred vsem — piše „Slov. Gosp.“ — tirjajo Čehi, da naj sodniki tam, kder je več Čehov nego Nemcev, česki uradujejo, govorijo, sodijo in pišejo česki. Dalje: českim ulogam se ima česki odgovarjati pri vseh sodnijah do najvišega sodišča. Dalje zahtevajo, da se vse učilišče v Pragi letos uže tako prenaredi in s českimi profesorji preskrbi, da se bo vsak predmet tudi v češčini razlagal in bodo česki dijaki mogli izpite za doktorstvo delati v materinščini. Jednake so tirjatve gledé na ljudske šole, na gimnazije in realke, kjer je vse tako sedaj uravnano, da je Nemcem na korist, Čehom pa na duševno in gmotno škodo, kajti ljudskih šol imajo Čehi proti Nemcem 500, meščanskih šol pa 30 premalo. Za česke šole plačuje dežela 1 milijon in 285.265, za nemške pa 211.917 gold. več, namreč 1 milijon in 497.182 gold. Slovanov je na Českem 3 milijone in 183.123 duš,

Nemcev pa le 1 milijon in 922.946, to je, Slovani plačujejo Nemcem šole, da ti svoje otroke laže izobrazujejo, Slovanom pa težave delajo, jih na stran tiščijo in ponemóujejo. Še hujše razmere so pri gimnazijah in realkah. Tukaj se nemštvo prav šopiri. V Pragi, na primer, je komaj $\frac{1}{5}$ vsega prebivalstva nemška, vendar imajo Nemci 7, Čehi pa samo 4 gimnazije in realke. V celi deželi je samo 14 srednjih českých šol zraven 21 nemških. Goropadne so razmere na Moravskem, kjer prebiva 1 milijon in 471.254 Slovanov, zraven 525.645 Nemcev. Vkljub temu imajo Slovani samo 4 realke in gimnazije in 2 meščanski šoli, Nemci pa 15 gimnazij in realk; meščanskih šol pa 23. V Šleziji so Slovani najbolj na slabem. Tolikim krivičnostim nasproti zahtevajo Čehi, da se število šol in razredov, potem plača tako uravna, da kakor število českega in nemškega prebivalstva kaže, da je prav in pravično. — Slovenci smo Čehom precej podobni, vsaj kolikor zadeva žalostno in nesrečno stran naše zgodovine. Tudi nam je se boriti za enakopravnost slovenščine v javnem življenju, v šolah, pri sodnijah in političnih uradih. Tudi mi se vzdigujemo iz groba 1000letne narodne in politične smrti, to pa od leta do leta živahneje in krepkeje. Slovenščina nam mora dobiti mesto, ki jej po §. 19. gre, v uradih in šolah. V ljudskih šolah se mora podučevati v materinščini vseskozi na Slovenskem. Na gimnazijah, realkah ne moremo potrebovati profesorjev in ravnateljev slovenščine nezmožnih. Nemški profesorji naj se prestavijo k Nemcem, a slovenski naj se vrnejo domov. To moramo tirjati in dognati. Pravico do tega imamo v postavi od svitlega cesarja podpisani, jo moramo postavno tirjati, dokler je ne dobimo. In to hočemo po zgledu vrlih Čehov storiti tudi mi Slovenci!“ — Taki glasi se čujejo zdaj povsod. Konec mora biti tiranstvu, po katerem nas, kakor je Turek kristjane mučil zaradi vere, nemčurstvo muči zaradi jezika maternega! Ko imamo svoje, kar nam gré, bomo radi se učili na pravem mestu in o pravem času tudi tujih jezikov, vsaj tudi Slovenec vé, da „kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš, al pred vsem moramo imeti svoje, da ne bomo tlačani tujcu na naši lastni zemlji.

Mnogovrstne novice.

* *Pridelovanje piva v Avstriji.* V celi Avstriji je 1878. leta 2352 pivovaren pridelalo 11 milijonov in 323.444 hektolitrov piva, ki so plačale 21 milijonov in 41.631 gold. davka. Dobro obložene so! Na Kranjskem je 8 pivovarn naredilo 33.423 hektolitrov piva, za kar so plačale davka 73.481 gold. Od tega pridelanega piva pride na vsacega prebivalca po 7 litrov ali pa 15 krajc. davka. Več kakor Kranjska ste pridelala piva Štajarska in Koroška. Štajarska 550.942 hektolitrov, Koroška pa 113.964 hektolitrov. Davka za to je plačala Štajarska 1 milijon in 196.740 gold., Koroška pa 223.531 gold.

* *Vlada srbska* je določila, da se po novem letu pošiljajo časniki in knjige brezplačno po vseh srbskih poštah. S tem je pokazala majhna Srbija, kako mar jej je za razvitek književstva in pouk svojega ljudstva in s tem dala drugim državam lep izgled.

Naši dopisi.

V Gorici 4. jan. 1880. — Najbolje je pri nas novo leto začel presvetli cesar; podaril je 200 gold. društvu katol. gospà za napravo odgojilnice. — Novega leta dan nam je prinesel tudi veselo novico,

da je profesor tukajšnega gimnazija g. Franc Hafner postal direktor c. k. gimnazija v Paznu. Novi ravnatelj je naš domačin iz Sežane. Služil je veliko let v Celji, kjer ga imajo še danes v dobrem spominu. Tudi Gorica ga bode močno pogrešala. — Že pred novim letom je prišel tukaj na svetlo prvi zvezek novega mesečnika „Cvetje z vrtov sv. Frančiška“, polen mikavnega, podučnega in spodbudnega gradiva. Naročnikov šteje dozdej že nad tri tisoč. — Majlingova (katoliška) tiskarna, v kateri se tiskajo „L' Eco del Litorale“, „Soča“ in „Cvetje“, imenuje se od novega leta naprej „Sv. Jilarija tiskarna“ („Tipografia Ilariana“). Sv. Jilar — Hilarius — mučenec Oglejski, je patron naše prvostolne cerkve in mesta Gorice. Dokler je izhajal „Goriciano“, imeli smo tudi četrto tiskarno v Gorici. Ko so pa bili naši „iredentarčki“ razkropljeni, ustavila se je ta „tipografija nazionale“. Zdaj jo mislijo spet oživiti — pod drugim imenom in bode se v njej tiskal „L' Isonzo“, če popred za sušico ne pogine. Povikšal je namreč naročnino; zaradi tega mu odpade polovica naročnikov. — Umrli je zapisnikar in vodja deželne pisarnice g. Fr. Pollencig.

Kojnice na Štajarskem 4. jan. (*Telegram „Novicam“*.) Danes je umrl prečastiti gospod Jožef Virk, tudi bralcem „Novic“ v prejšnjih letih priljubljeni pisatelj.

Na Radečah 4. jan. (*Naša volitev*.) Včerajšnja volitev državnega poslanca princa Ernesta Windischgrätza izvršila se je po 50 volilcih našega okraja enoglasno. Sijajni ta izid pričakovali smo uže za gotovo po izidu prvotnih volitev, ki so se vršile popolno brez opozicije. O nasprotnikih ni bilo ne duha ne sluha; nemčurska stranka se nikjer ni upala na dan. Izvoljeni so bili poprejšnji volilni možje — vsi pošteni domoljubi. Volitev poslanca včeraj se je zato vršila v najlepšem redu. Volilni možje prihajali so tako vestno, da je od 51 mož došlo jih 50, samo eden je izostal; bolj oddaljeni so uže dan poprej bili tukaj. Ako pomislimo, da nekateri imajo prav daleč do nas, in da v taki hudi zimi potovati ni šala, pripoznati moramo radostni, kako se narod naš zaveda imenitnega posla, ki mu je v roke položen pri volitvah. Zato čast in hvala takim možakom! Omeniti pa moram tudi to, da je c. kr. vladni komisar gosp. Schwarz hvalevredno, nepristransko vodil volitev. Centralni volilni odbor v Ljubljani pa iz sijajnega izida naše volitve, kakor tudi volitve v Trebnjem in Kočevji očitno vidi, da narod naš zaupljivo posluša njegove nasvete in se strogo po njih ravna. In tako Dolenjci zdaj mirno pričakujemo, da nam bode naš državni poslanec svetli princ, združen z našimi družimi poslanci, v marsikakem oziru na pomoč.

Trebnje 4. jan. (*Naša volitev*.) Včerajšnji dan nam ostane v živem spominu; vreden je, s zlatimi črkami vpisan biti v zgodovini narodnega gibanja zraven 24. in 30. junija preteklega leta, ko so naši kmečki in meščanski volilci povzdignili svoj odločilni glas, da nečejo več služiti strankarskim namenom ljubljanskih kazinarjev, da so národní in da si hočejo narodne, to je, le svoje možé izbrati, ki jih imajo zastopati v državnem zboru. Dolenjci so se ta dan skazali zavedne možake. Kakor imajo vrli Gorenjci svojega slavnega zastopnika grofa Hohenwarta na Dunaji, na katerega ime sme vsak Avstrijan ponosen biti, tako imamo tudi Dolenjci zdaj odličnega zastopnika, moža, ki je popolnoma naš, kakor se je sam izrekel, kneza imenitnega stanu, čegar predniki so iz stare naše slovenske korenine, ki se ponašati smejo svoje slave, kar so storili v ljutih bojih ne le za našo deželo, ampak za celo cesarstvo. Da bode potomec te zgodovinsko-slavne družine dika in krepka podpora na dvoru naših presvitlih vla-